

Lars Hansen

Overvågning af padder 2010

Indhold

Indledning	2
Anbefalinger – overvågning	3
Anbefalinger – naturpleje	4
Overvågning af Springfrø i 2010	5
Overvågning af Spidssnudet Frø i 2010	9
Overvågning af Stor Vandsalamander i 2010	14
Overvågning af Strandtudse i 2010	16

Ægklump af Spidssnudet frø. Urup Dam, 2010

Rapporten er udarbejdet af naturkonsulent Lars Hansen for Kerteminde Kommunes miljøafdeling.

Alle fotos: © Lars Hansen. Kun til benyttelse efter aftale.

Indledning

Med den nye Kommunalreform blev amternes naturforvaltning lagt ud til kommunerne. Det er nu de enkelte kommuners ansvar at sikre en mangfoldig natur.

Det har givet kommunerne en række nye opgaver. Væsentligt for padderne er EU's Habitatdirektiv, som pålægger kommunerne at sikre levedygtige bestande og at disse under ingen omstændigheder går tilbage. For Kerteminde Kommune omfatter det arterne Strandtudse, Springfrø, Spidssnudet Frø og Stor Vandsalamander.

Kerteminde Kommune har fra starten været sig sit ansvar bevidst og var en af de første kommuner, som fik udarbejdet Indsatsplaner for de såkaldte Bilag IV-arter. Det skete allerede i 2007 og i 2008 blev der iværksat et overvågningsprogram. Kerteminde kommune er en af de kommuner, som er længst fremme med systematisk overvågning.

Denne rapport omhandler overvågningen i 2010 og vedrører de fire Bilag IV-arter.

Overvågningens første fase afsluttes i 2012 med en statusrapport for de enkelte arter og Kerteminde Kommune vil hermed have opfyldt direktivets krav og samtidig have skaffet et godt grundlag for den videre naturforvaltning.

Dalby Bugt, forår 2009. Et ynglevandhul til strandtudser er delvist opfyldt i forbindelse med anlæggelse af dige omkring sommerhusene. Ved udgangen var 2010 var vandhullet endnu ikke genskabt eller erstattet.

Anbefalinger

Overvågning

Paddeovervågningens første fase løber fra 2008-2012. Målet er at opnå et fyldestgørende kendskab til de fire arter padder, som er opført på EU's Habitatdirektiv.

Kendskabet til de enkelte bestande er forudsætning for at kunne iværksætte en rationel og målrettet naturpleje af arternes levesteder. Det handler primært om oprensning/nyetablering af egnede ynglevandhuller.

I nedenstående tabel er vist fordelingen af opgaver i et overvågningsprogram 2008-2012.

Art	Action
St. Vandsalamander	2008: Nordlige Hindsholm 2009: Hverringe/Lundsgård 2010: Overvågning nordlige Hindsholm 2011: Resten af kommunen 2012: Resten af kommunen (+ Status)
Springfrø	2008: ingen 2009: Hverringe/Lundsgård 2010: Sydlige del af kommunen 2011: Øvrige områder 2012: supplerende undersøgelser (+ Status)
Spidssnudet frø	2008: Hele Hindsholm (3 bestande) 2009: do. 2010: do. + sydlige del af kommunen 2011: do. + sydlige del af kommunen (+ Status) 2012: do. + sydlige del af kommunen (+ Status)
Strandtudse	2008: Hele kommunen 2009: do. 2010: do. 2011: do. 2012: do. (+Status)

I 2012 kendes alle bestande og en samlet status kan udarbejdes for de enkelte arter.

Overvågningen kan herefter udføres i et program, som primært udføres i udvalgte områder. Det giver mulighed for at følge udviklingen i bestandene ved et reduceret tidsforbrug.

Anbefalinger

Naturpleje

Kommunens vandhuller er generelt i moderat eller ringe tilstand, oftest grundet gødskning og tilgroning. Der er stort set ikke foretaget naturpleje af vandhuller siden 1990'erne, hvor Fyns Amt fik etableret omkring 35 vandhuller på Hindsholm.

Der er for alle 4 Bilag IV-arter et meget stort behov for pleje af yngledamme. Bestandene er ikke længere sammenhængende, men opsplittet i isolerede delbestande, hvoraf flere er stærkt truet. Eksempelvis er spidssnudet frø indenfor de sidste 3 år forsvundet fra 2 af blot 4 levesteder på Hindsholm.

I nedenstående tabel er vist et muligt program for naturpleje af ynglevandhuller for de 4 Bilag IV-arter. Naturplejen udføres bedst ved brug af gravemaskine, hvilket er forholdsvist dyrt. Et budget for et naturplejeprogram blev i 2008 anslået til ca. 100.000 kr. årligt. Arbejdet er endnu ikke påbegyndt, hvorfor prisoverslag i nedenstående er noget højere end i de oprindelige beregninger.

Når der efter nogle år er opnået sikring af bestandene (dvs. sikring for at ingen bestande uddør), vil den årlige udgift falde væsentligt og naturplejen kan fx bestå i 3-4 årlige arbejdsdage.

År	Action	Ansl. Pris (1000 kr.)
2007	Ingen naturpleje	0
2008	Ingen naturpleje	0
2009	Ingen naturpleje	0
2010	Ingen naturpleje	0
2011	Strandtudse	150
	Oprensning af mindst én yngledam for hver delpopulation Nordlige Hindsholm: Oprensning af vandhuller på Fyns Hoved og på Fælleden. Reetablering af damme i Nordskov Enge	
	Oprensning af vandhuller på Bogø	
	Reetablering af vandhul ødelagt ved digebyggeri Dalby Bugt og ved Bogensø	
	Springfrø	60
	Oprensning af mindst én yngledam i hvert kerneområde	
	Etablering af korridor til små populationer	
	Spidssnudet frø	70
	Naturpleje af yngledamme i alle basisområder på Hindsholm, herunder særligt fokus på Bogø, Bogensø og Nordskov Enge	
	St. vandsalamander	50
	Etablering af yderligere 5 yngledamme i kerneområderne ved Lundsgård og Hverringe	

SPRINGFRØ, *Rana arvalis*

Ægklumper af Springfrø.

Status for Springfrø i Kerteminde Kommune

Med undersøgelserne i 2009 og 2010 er der skabt overblik over springfrøens udbredelse i store dele af Kerteminde Kommune. De foreløbige resultater viser, at springfrøen har sin hovedudbredelse i herregårdslandskaberne ved Hverringe og Lundsgård.

Fra Lundsgård strækker der sig forgreninger mod syd. Disse er enten relikter af tidligere bestande eller nordlige forposter for bestande i Nyborg Kommune. Der foreligger desværre ikke tilsvarende overvågning i Nyborg Kommune.

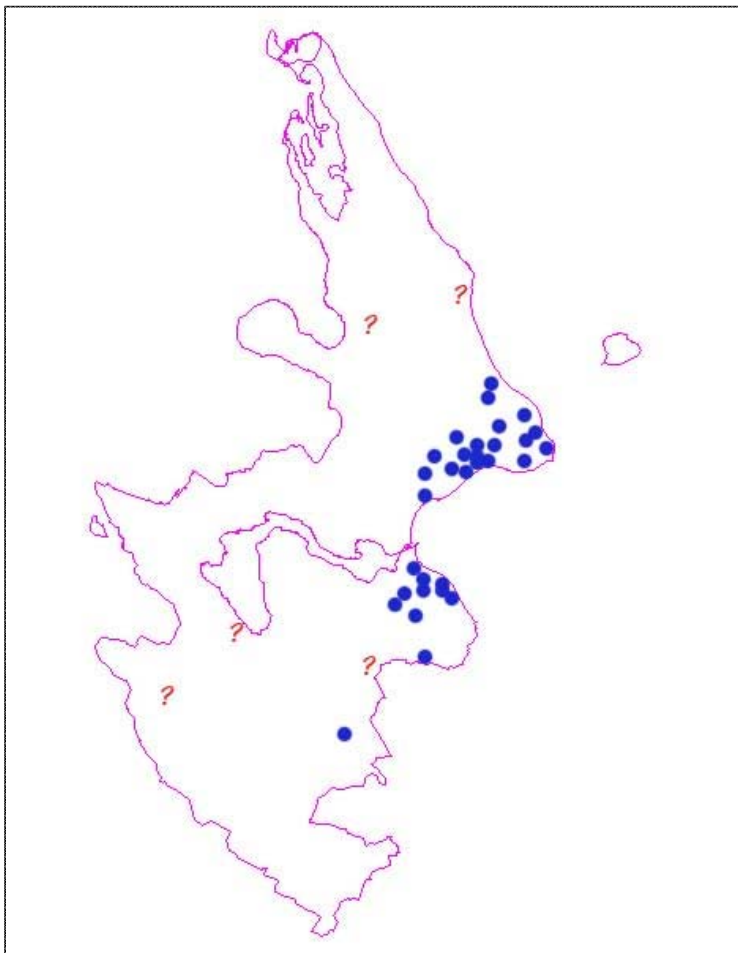
Der mangler endnu en del, inden springfrøens samlede udbredelse kendes. Der er fortsat mulighed for at finde nye bestande omkring de større skove i kommunens sydlige del, ligesom der måske er relikter af bestande på det centrale og vestlige Hindsholm.

Forslag til Indsatsplan

Der er i 2009-rapporten opstillet forslag til indsatsplan for herregårdslandskaberne Lundsgård og Hverringe. Begge steder vil det være ønskeligt, at der blev foretaget oprensninger af en række vandhuller.

Såfremt fund ved Bremerskoven drejer sig om en relict af tidligere bestand vil det være af største betydning at sikre egnede ynglevandhuller i denne population.

Oprensningen skal foregå med fagligt tilsyn, så det sikres, at de vil være egnede ynglesteder i mange år frem.

Kort 1: Foreløbig status for Springfrø i Kerteminde Kommune. Prikker anskueliggør aktuelle ynglevandhullers placering. Spørgsmålstegn viser områder, hvor arten bør eftersøges.

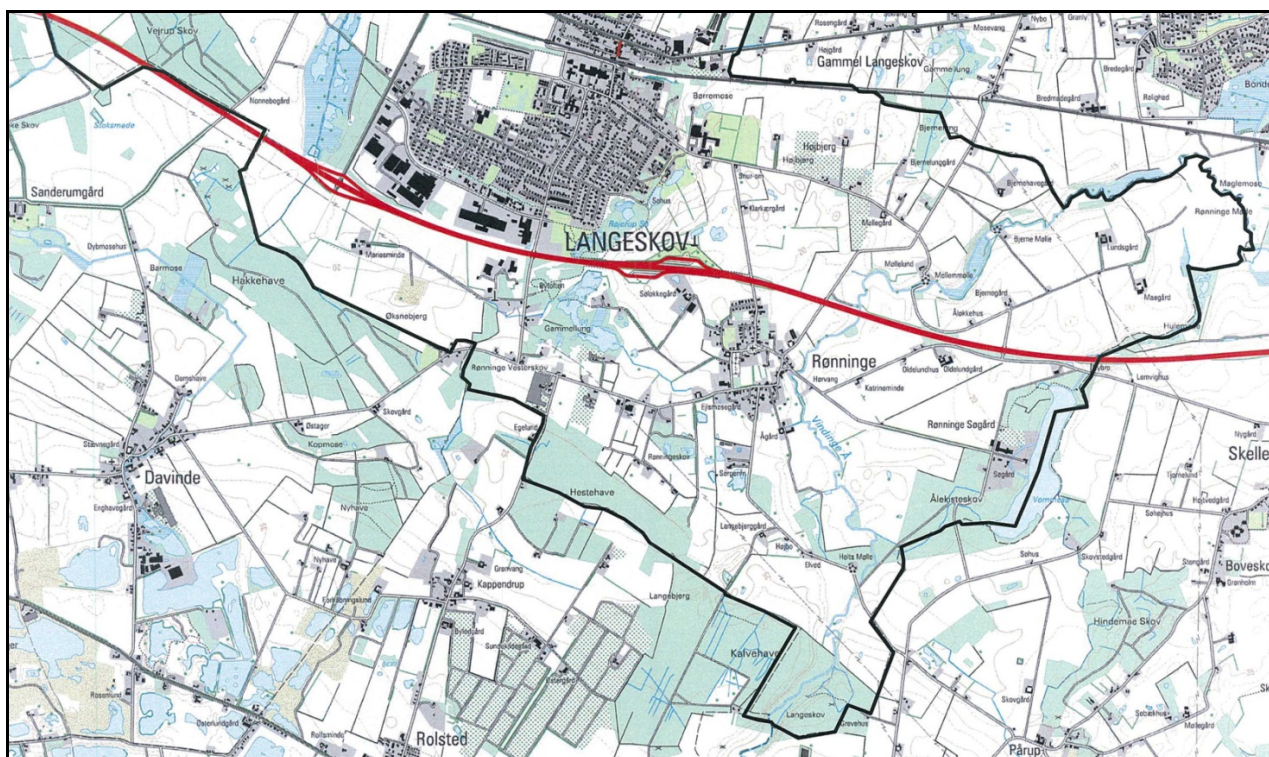
Overvågning af Springfrø i 2010

Eggen omkring Langeskov (Sydl. del af Kerteminde Kommune)

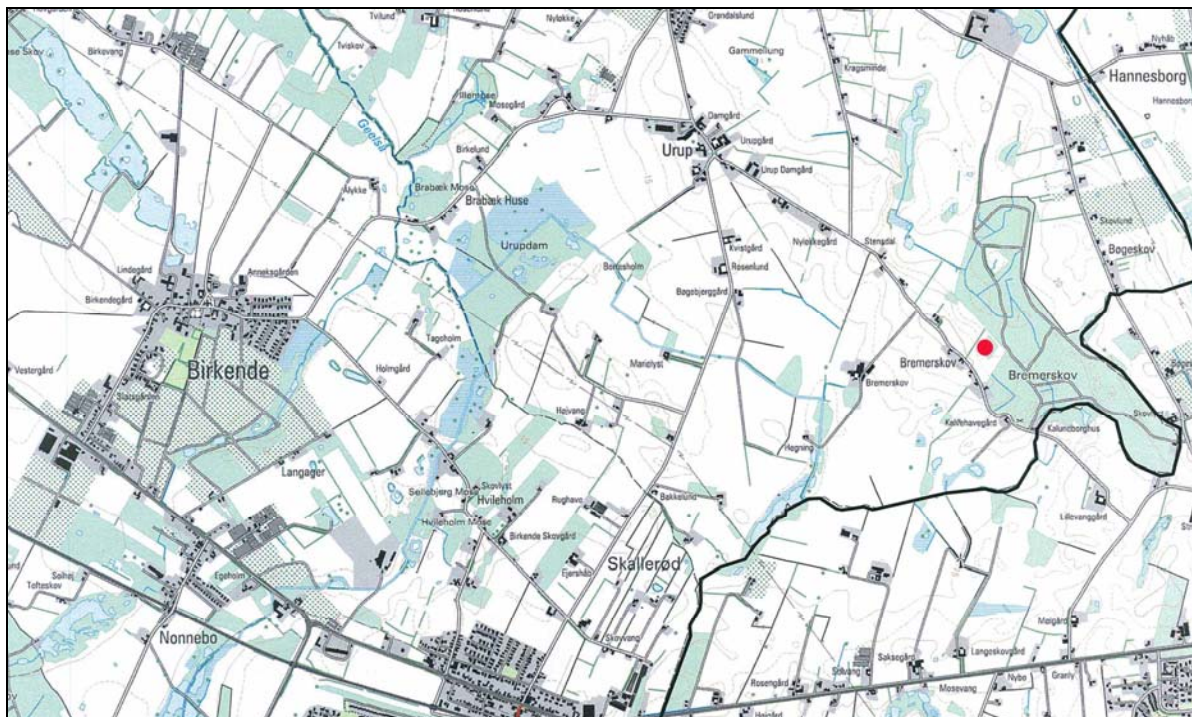
I begyndelsen af april 2010 blev næsten samtlige vandhuller i området syd for Langeskov og området mellem Langeskov og Rynkeby undersøgt for ægklumper af Springfrø, *Rana arvalis*. Undersøgelsen fulgte samme metode som i 2009, dvs. direkte optælling af ægklumper.

I den sydlige del af Kerteminde Kommune blev der i 2010 kun fundet springfrøer i et enkelt vandhul vest for Bremerskoven. Det er uvist, om der tidligere har været forekomster i den sydlige del af kommunen.

I forbindelse med kortlægningen blev alle vandhuller syd for Rynkeby besøgt. Området er præget af landbrugsdrift og visse steder urbanisering. Omkring Langeskov findes flere større moseområder og i det åbne land et stort antal vandhuller. Vandhullerne er i forbavsende grad udnyttet til jagtformål og præges af foderanlæg og tilfældige opgravninger m.v. Den jagtlige udnyttelse har, sammen med udpræget eutrofiering (fra landbruget) betydet, at vandhullernes tilstand er meget ringe. Kun i de færreste er leveforholdene for selv de mest tolerante paddearter ikke længere til stede.

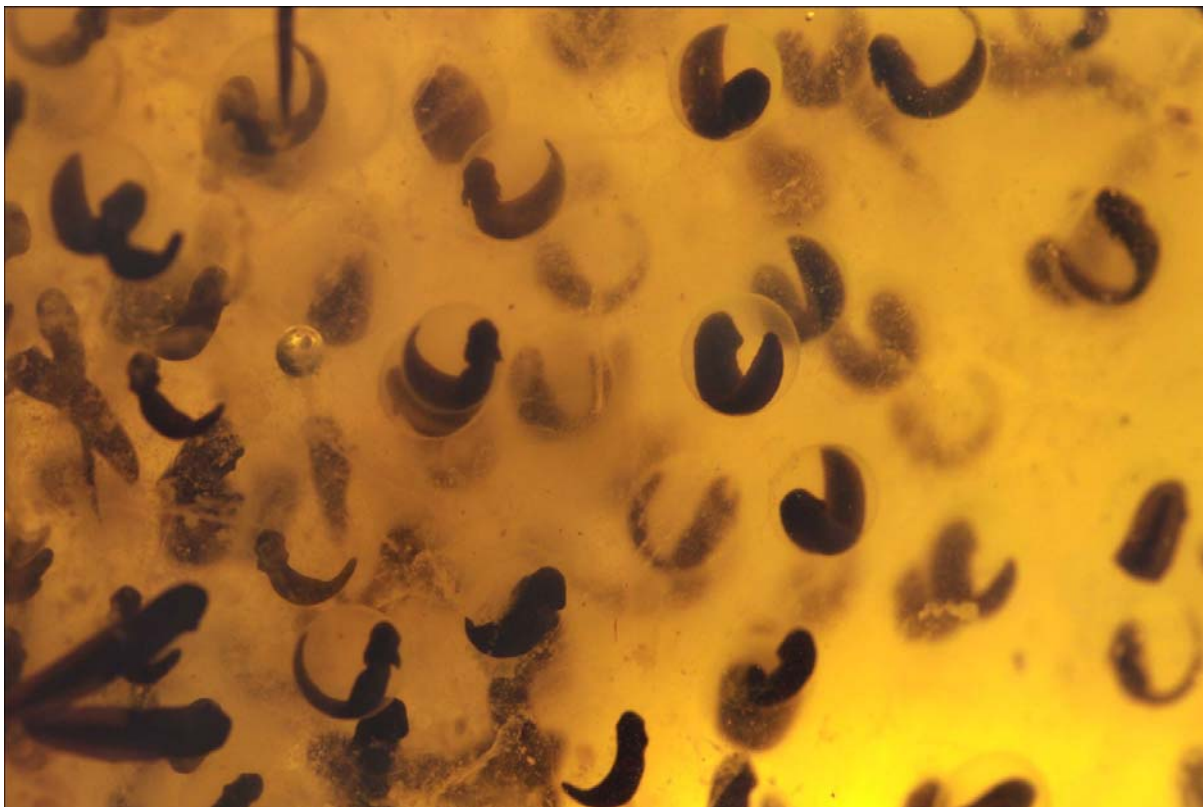

Kort 2: Den sydligste del af Kerteminde kommune. Her er ikke fundet springfrøer.

Kort 3: Egnen mellem Langeskov og Rynkeby, incl. Urup Dam. Her er springfrø kun fundet i ét vandhul (vest for Bremerskoven).

Spidssnudet Frø, *Rana arvalis*

Spidssnudet frø i klækning, Fælleden ved Fyns Hoved 2010. Vandets farve skyldes eutrofiering.

Status 2010

I 2010 er bestanden af spidssnudet frø i Urup Dam kortlagt. Desuden er bestandene på Hindsholm overvåget og på alle lokaliteter er antallet af ægklumper optalt i april.

Det kan ikke udelukkes, at der findes yderligere bestande. Det vil blive afklaret i de kommende år, men foreløbig ser det ud til, at spidssnudet frø opretholder en pæn stor bestand i Urup Dam. Derudover findes arten på Hindsholm, hvor det dog kun er i Nordskov Enge, bestanden synes at klare sig. Alle øvrige bestande på Hindsholm er enten uddøde eller tæt på at forsvinde.

Forslag til indsatsplan

Der er akut behov for pleje af bestandene ved Bogensø og på Bogø, idet begge bestande er på vej til helt at forsvinde. Det anbefales, at der begge steder etableres et eller flere egnede ynglevandhuller.

Bestanden ved Fyns Hoved synes umiddelbart god, men arten yngler kun succesfuldt i én af søerne på Nordskov Enge. Her er store forekomster af hundestejler og de kan betyde, at bestanden om få år vil være stærkt reduceret og truet. Ved naturpleje er det vigtigt, at også vandhullet på Fælleden sikres en nænsom og præcis pleje.

Bestanden af spidssnudet frø i Urup Dam synes som sådan at være sikret. Den våde eng, som er paddernes ynglested, naturplejes ved afgræsning og det fungerer fint for padderne. Derimod bør den nyanlagte vådeng nord for Brabækvej sikres bedre pleje, som kan reducere næringsmængden.

Bogensø, april 2009: En mange hundrede meter lang spunsvej blev i 2009 opført ud gennem det fredede område ved Bogensø.

Overvågning 2010

Nordlige Hindsholm

I Nordskov Enge er der i 2010 optalt 46 ægklumper i april. Derudover er der fundet 11 ægklumper i vandhullet på Fælleden, men ingen på selve Fyns Hoved.

I forhold til 2009 er antallet af ægklumper omtrent halveret fra godt 100 i 2009 til 57 i 2010. Årsagen er, at vandhullerne på Nordskov Enge ikke er velegnede for padder, idet store forekomster af hundestejler medfører en voldsom predation. Det er sandsynligvis årsagen til den meget store tilbagegang i bestanden.

På Fælleden er der i 2010 fundet 11 ægklumper mod blot én i 2009. Forklaringen kan skyldes den årlige variation i vandstand og vandkvalitet, men kan også være et udtryk for, at voksne dyr fra Nordskov søger efter nye ynglesteder.

Vandhullet på Fælleden har i en lang årrække været en fortrinlig yngleplads, men har i de senere år været belastet af næringsstoffer som følge af afgræsning af Fælleden.

Kort 4: Rød prik: Stor=basisbestand. Lille: sekundær lokalitet. Hvid prik: Uddød efter 2000.

Lillestranden og Bogensø

En tidligere meget stor bestand på Bogø synes nu helt forsvundet. Der er ikke fundet æg i hverken 2009 eller 2010. Øens mange vandhuller blev forsøgt oprenset i begyndelsen af 1990'erne og har siden været omtrent uegnede for padder. Det formodes, at samtlige paddearter på øen er tæt på (eller helt) forsvundet. Restaurering af øens vandhuller er nu helt afgørende for at bevare evt. rester af disse bestande.

Bogensø

Spidssnudet frø er omtrent forsvundet som følge af digebyggeri i områdets nordlige del, hvor spidssnudet frø har sit yngleområde.

I 2010 er der fundet 4 ægklumper i den sydlige del. Denne lokalitet har gennem årtier været et sekundært yngleområde for spidssnudet frø, men det er tvivlsomt, hvorvidt en bestand kan opretholdes alene i dette område.

Uden målrettet naturpleje vil arten sandsynligvis forsvinde i løbet af få år.

Kort 5: Rød prik: Stor=basisbestand. Lille: sekundær lokalitet. Hvid prik: Uddød efter 2000.

Kort 6: Rød prik: Stor=basisbestand. Lille: sekundær lokalitet.

Urup Dam

Bestanden af spidssnudet frø er i 2010 kortlagt ved optælling af ægklumper. I alt blev der fundet 76 ægklumper, hvoraf 69 var lagt på den våde, naturplejede eng i områdets nordlige del. De resterende var fordelt i 3 vandhuller vestligt for engen. På den nærliggende og nyanlagte vådeng tæt ved var der ingen ægklumper.

Bestandens absolutte (og eneste) kerneområde er de planterige og i øvrigt velplejede enge nord for områdets centrale del. Fundene vest for er gjort i vandhuller med moderate eller ringe leveforhold for spidssnudet frø. Den nyanlagte vådeng nord for Brabækvej synes umiddelbart meget velegnet til spidssnudet frø, men engen er desværre meget næringsrig.

Stor Vandsalamander, *Triturus cristatus*

Stor Vandsalamander, nyklækket larve.

Status

I løbet af 1980'erne blev Stor Vandsalamander gradvis mere fåtallig på det nordlige Hindsholm og det skønnes at denne udvikling er signifikant for resten af kommunen.

På Hindsholm er arten velundersøgt i området nord for Martofte og til dels i området ved Bogensø Skov og Hverringe. Derudover findes enkelte fund i området ved Ulriksholm, men der fra den øvrige del af kommunen vistnok aldrig er foretaget undersøgelser.

I dag er Stor Vandsalamander sjælden på Fyns Hoved, hvor den tidligere var meget almindelig. Det er en meget betænkelig udvikling og arten er i dag givetvis sjælden og måske forsvundet fra flere tidligere levesteder.

Det formodes, at Stor Vandsalamander forekommer over det meste af kommunen, især i og omkring skovområder samt på større overdrevarsarealer.

Forslag til indsatsplan

Der er behov for pleje af yngledamme i alle kendte yngleområder.

Overvågning af Stor Vandsalamander i 2010

I 2010 er området ved Fyns Hoved genundersøgt for yngel. Desuden er der i forbindelse med kortlægningen af springfrøer ved Langeskov gjort fund af imagines i kommunens sydlige del.

Nordlige Hindsholm

På Fyns Hoved er der i juli eftersøgt larver i samtlige vandhuller. Der blev kun fundet yngle i Rørsøen og Bydebjerg Sø, hhv. 4 og 3 larver.

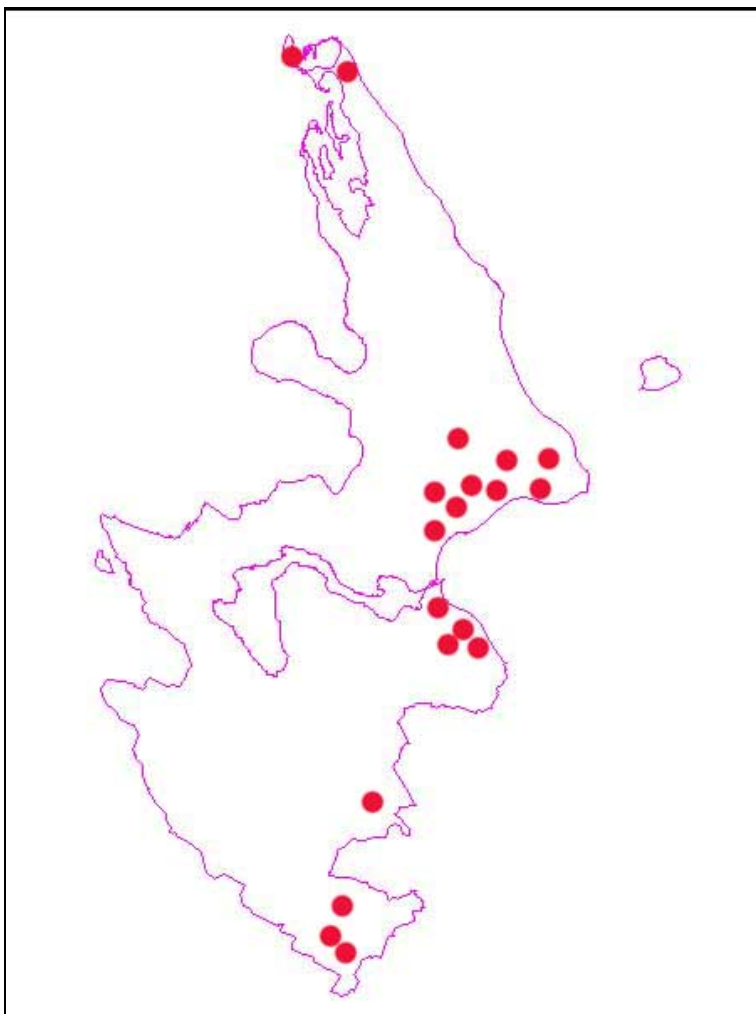
I Nordskov Enge er der i maj set ét voksent individ i maj, men der er ikke fundet yngel.

I de øvrige vandhuller ved Fyns Hoved er der ikke fundet stor vandsalamander.

Sydlige del af Kerteminde Kommune (syd for Rynkeby/Birkende)

I forbindelse med kortlægningen af springfrøer i april er der gjort iagttagelse af voksne individer i 4 vandhuller (se kort xx).

Fundene repræsenterer tilfældige fund og der er ikke foretaget nærmere undersøgelser. Det er derfor ikke et udtryk for artens reelle udbredelse, der givetvis dækker flere vandhuller. Men områdets vandhuller er generelt i meget dårlig tilstand og det er derfor usandsynligt, at der findes en større bestand af stor vandsalamander i området. Sandsynligvis er arten fåtallig/sjælden og har næppe ret mange mulige yngledamme.

Kort 7: Foreløbig oversigt over vandhuller, hvor der er fundet stor vandsalamander. Bemærk at kortet endnu er ufuldstændigt og at arten sandsynligvis findes på mange andre lokaliteter.

Strandtudse, *Bufo calamita*

Status 2010

Igen i 2010 har strandtudsen haft et rimeligt yngleår. Men antallet af lokaliteter er fortsat faldende.

I 2010 er bestanden overvåget ved aflytning af kvækkende hanner i første halvdel af maj. På lune og gode kvækkeaftener er der foretaget aflytning på alle kendte og mulige lokaliteter. Hvor der er hørt kvækkende strandtudser er disse optalt optalt.

Sommeren over var der vand i mange lavninger og omvandrende strandtudser er set og hørt i afstand fra yngledammene. På halvøen Skoven kan de i princippet findes overalt, når sådanne vandringer finder sted.

Forslag til indsatsplan

Anbefalingerne er de samme som i 2009: Der er akut behov for pleje af mindst eet vandhul i hver delpopulation. Ved Dalby Bugt bør et vandhul, som blev ødelagt ved digebyggeri, reetableres.

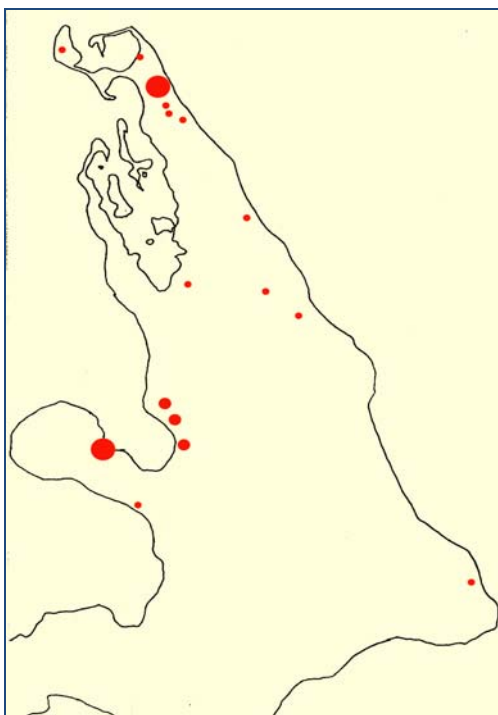
Se i øvrigt noter vedr. naturpleje sidst i dette afsnit.

Overvågning af Strandtudse i 2010

Foråret 2010 var meget ”vådt” og der var derfor vand i alle vandhuller. Faktisk fortsatte det sommeren over og det var således et godt år for strandtudserne.

På kort 1 er vist samtlige kvækkelokaliteter i 2010 og efterfølgende er de enkelte delbestande kort beskrevet.

Strandtudsen findes i Kerteminde Kommune kun på Hindsholm og bestanden har i mange år været i tilbagegang. I 2010 mangler den helt ved Bogensø og på Bogø. De øvrige bestande på Hindsholm er omtrent gået til grunde. Tilbage er nu kun tre bestande, hhv. Nordskov Enge, ved Dalby Bugt og på Sylten (Skoven).

Kort 8: Kvækkelokaliteter for Strandtudse 2010.

Store prikker: >25 hanner, mellemstore: >5 hanner, små: <5 hanner.

I alle tre basisområder findes velegnede sommerbiotoper, men ynglemulighederne er meget ringe. Ved Nordskov Enge er forekomst af hundestejler et alvorligt problem. Ved Dalby Bugt er de bedste yngleområder enten tilgroede eller ødelagt ved digebyggeri i sommerhusområdet. På halvøen Skoven er eutrofiering et problem og der mangler yngledamme.

Overvågning af strandtudse i 2010.

Nordlige Hindsholm: Nordskov Enge
 I 2010 var den største bestand igen at finde i den store sø syd for stien til vandet. Her er optalt 41 kvækkende hanner. På engen nord for var der 16 hanner i den store sø og 22 hanner i våde lavninger øst for.
 Mod syd blev der fundet hhv. 3, 2 og 8 kvækkende hanner.
 Kun i førstnævnte var der ynglesucces og endda forholdsvis meget i betragtning af, at der er hundestejler i søen.

	Fælleden: Blot 3 kvækkende hanner i 2010 og ingen yngel. Vandhullet er meget eutroft. Fyns Hoved 2 kvækkede hanner er hørt i Brønden, men ingen ynglesucces.
Snave/Martofte	2 kvækkende hanner er hørt ved Snave og som i de foregående år har de uden held forsøgt at yngle i våde traktorspor. Der mangler egnede yngledamme i området.
Langø	Ingen kvækkende strandtudser i 2010
Bogø	Ingen kvækkende strandtudser hørt i 2010. Det er andet år i træk og bestanden må betegnes som "omtrent uddød". Øens mange vandhuller trænger i alvorlig grad til naturpleje.
Bogensø	For andet år i træk er der ikke hørt strandtudser ved Bogensø.
Dalby Bugt	24 kvækkende hanner var fordelt i området nær de ødelagte vandhul ved Ålekisterenden og i flere vandflader på engene nordpå. Ynglesuccesen er ikke kontrolleret. Antallet af kvækkende hanner er lavere end i de foregående år.
Skoven	På Sylten er der optalt 35 kvækkende hanner, dels ved sommerhusene mod vest og dels på den forårsvåde eng, hvor de især sidder i de lave grøfter. Ved eftersøgning af nyforvandlede i juli blev der ikke fundet nogen. Ynglesuccesen formodes derfor at være lav, evt. manglende. Om sommeren er der set voksne strandtudser flere steder på halvøen og det må derfor formodes, at arten let spreder sig, hvis der opstår nye vandhuller. Således blev der hørt 4 hanner i vandhul på den vestlige forlængelse af engene ved Dalby Bugt. Vandhullet blev anlagt for 15 år siden, men først i år blev der iværksat afgræsning af arealet.
Vestermade	8 kvækkende hanner er hørt i 2010 og var fordelt i to vandhuller øst for markvejen fra Mesinge.
Tårup Strand	Ingen strandtudser hørt i 2010
Centrale Hindsholm	Ingen strandtudser hørt i 2010. Arten er sidst set i området i begyndelsen af 1980'erne.
Bøgebjerg/Hverringe	2 kvækkende hanner er hørt ved Måle Strand og 2 er hørt i den nordlige del af Bjørnens Krat. Næppe ynglesucces nogen af stederne.
Langeskov	Igen i 2010 er der foretaget intensiv overvågning i området nord for Langeskov, men der er ikke registreret kvækkende strandtudser. En formodet forekomst må regnes som forsvundet.

Strandtudsen på Hindsholm - antal kvækkende hanner	1950	75-79	2000	2001	2002	2007	2008	2009	2010
Nordlige Hindsholm	300+	200	60	50	30	5	181	113	97
Snave/Martofte	200+	100	20	27	13	10	7	4	10
Bøgebjerg-Hverringe	300+	100	31	34	22	10	0	0	2
Centrale Hindsholm	200+	20	0	0	0	0	0	0	0
Tårup Strand	300+	10	0	0	0	0	0	0	0
Vestermade	100+	50	0	0	0	10	0	12	8
Dalby Bugt	300+	150	40	60	50	40	34	27	24
Halvøen Skoven	100+	50	10	10	5	30	36	42	35
Bogensø	300+	100	25	50	35	30	25	0	0
Langø	100+	10	0	0	0	0	0	0	0
I alt, excl. Bogø	2200	790	186	231	155	135	283	198	176
Langeskov							0	0	0
Bogø	200+	200+	100+	100+	100+	50+	50	0	0

Table 1: Oversigt over antal kvækkende hanner på Hindsholm (eft. Hansen, 1995). Tallet for 1950 er beregnet ud fra bl.a. arealernes størrelse og beskaffenhed (tallene kan muligvis være meget højere). Fra 2003-2006 foreligger der ikke egentlige optællinger. Siden 2007 er arten overvåget hvert år.